

УДК 37.013.73:101

DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/25>**Гальцева Т.О.**

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради

Братаніч Б.В.

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДО КОМУНІКАЦІЇ НА ОСНОВІ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

У статті аналізується психологічна здатність педагога до комунікації як та основа, завдяки якій є можливими освітньо-соціалізаційні процеси, такі як виховання, розвиток самості, запозичення та формування індивідуальних сенсожиттєвих пріоритетів і моделей поведінки тощо. Для педагога як агента соціалізації надзвичайно важливими є як теоретичні знання, так і практичні навички щодо психологічних засад ефективної комунікації, враховуючи переважно комунікативний характер їхньої професійної діяльності. Комунікативний вимір міжсуб'єктних взаємодій є основним психологічним аспектом, який визначає їх успішність. Здатність педагогів до ефективної комунікації на гуманістичних засадах є одним з найбільш важливих психологічних чинників модернізації вітчизняної освіти, оновлення школи, і гуманістичної розбудови системи освіти. Дослідження цієї проблеми доцільно здійснювати у межах психологічної готовності вчителя до педагогічної комунікації. Рівень вказаної готовності визначає комунікативний потенціал педагогічної діяльності вчителя, освітнього закладу та всієї системи освіти загалом. Вказана готовність формується та реалізується на кількох рівнях: наявність теоретичної підготовки та розуміння комунікативних процесів в освіті, відданість гуманоцентричній системі цінностей, володіння ефективними технологіями педагогічної комунікації у межах настанов педагогіки співробітництва.

На основі емпіричного дослідження було виявлено особливості педагогічної комунікації, вивчено ціннісні орієнтації вчителів як суб'єктів педагогічної комунікації та оцінку їх можливого впливу на ефективність професійної діяльності педагогів, виявлено основні технологічні проблеми, з якими зустрічаються вчителі у процесі здійснення педагогічної комунікації на робочому місці. Дослідження виявило низку лакун у психологічній готовності педагогів до ефективної педагогічної комунікації як на рівні теоретичних знань та ціннісних орієнтирів, так і на рівні практичних технологій. Доцільно говорити про необхідність цілеспрямованої психологічної підготовки вітчизняних вчителів до ефективної педагогічної комунікації. Така підготовка має стати спеціалізованою складовою формування соціально-комунікативної компетентності педагога, орієнтуючись насамперед на гуманістичні характеристики його професійної комунікативності.

Ключові слова: педагогічна психологія, педагогічна комунікація, соціально-комунікативна компетентність, психологічна готовність, гуманістична комунікація.

Постановка проблеми. Комунікація відображає сутність людини в людських взаєминах, які представляють собою спосіб буття самого феномену комунікативності. Витоками комунікативної взаємодії є групова взаємодія людей як соціальних істот, репрезентована, зокрема, у цінностях моральної взаємозалежності. У цьому сенсі основним психологічним змістом комунікації слід вважати вирішення проблеми «Я» – «Інші», що поєднує як раціональні складові, так і морально-ціннісний аспект відносин між комунікуючими суб'єктами. Освітньо-виховний (педагогічний) вимір комунікації є важливим насамперед тому,

що саме вказана сфера відіграє найбільше значення для формування моделі комунікації як на соціальному, так і на індивідуальному рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні психолого-педагогічні дослідження на основі різноманітного дослідницького матеріалу доводять пріоритетність психологічної складової комунікації у всіх освітніх процесах, насамперед соціалізуюче-виховних. У роботах низки вітчизняних науковців (Л. Орбан-Лембрик, В. Злишков, О. Лосієвська та інші) аналізується роль комунікації у професійній діяльності та напрями комунікативно-професійного самовдосконалення. Чимало

вітчизняних фахівців (Ж. Дасюк, О. Ковальова, С. Мусатов, М. Пришак та інші) присвятили свої роботи аналізу педагогічної комунікації та її психологічного виміру. У роботах таких авторів як О. Морушко, М. Романенко, Н. Химиця та інші розкривається потенціал гуманістичної переорієнтації комунікації як ресурсу педагогічної діяльності. Дослідження вказують на пряму та вирішальну залежність ефективності педагогічної комунікації від здатності її суб'єктів спиратися на внутрішньоособистісні та гуманістичні засади взаємодії в освітньому процесі. Разом з тим має місце недостатня дослідженість емпіричних аспектів психологічної готовності вчителів до здійснення гуманістичної педагогічної комунікації.

Мета статті. Визначення психологічної готовності педагогів до ефективної гуманістичної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна комунікація як цілеспрямовано організована діяльність має спиратися на психологічні принципи становлення та розвитку міжособистісних стосунків та взаємодії, і комунікативні закономірності при цьому є набагато більш узагальненими, ніж власне комунікативна педагогічна практика.

Це ж стосується моделі індивідуальної комунікабельності в освітньому процесі, яка є результатом становлення особистості і формується у вигляді синтезу двох взаємозалежних процесів. З одного боку, вказує відомий вітчизняний фахівець С. Мусатов, йдеться про запозичення освітнім суб'єктом певного психологічно-комунікативного досвіду у вигляді ефективних зразків комунікативної поведінки, які інтеріоризуються та визначають особистісні форми взаємодії у комунікативних актах. З іншого боку, важливу роль відіграє і особистісна активність освітнього суб'єкта, завдяки якій він ініціативно набуває власного комунікативного досвіду у процесі соціальних та педагогічних взаємодій [8, с. 93].

Доцільно говорити і про мотиваційно-ціннісний вимір педагогічної комунікації. Адже саме завдяки саме взаємному обміну духовними цінностями у комунікативних процесах відбувається процес оволодіння ними на індивідуальному рівні, завдяки чому формується і загальносоціальний духовно-ціннісний простір індивідуальної ціннісної мотивації освітніх суб'єктів. У цьому сенсі достатньо обґрунтованим є розуміння психологічної здатності до комунікації, як тієї основи, завдяки якій є можливими освітньо-соціалізаційні процеси, такі як виховання, розвиток самостійності, запозичення та формування інди-

відних сенсожиттєвих пріоритетів і моделей поведінки тощо.

Відтак для педагога надзвичайно важливими є як теоретичні знання, так і практичні навички щодо психологічних засад ефективної комунікації, враховуючи переважно комунікативний характер їхньої професійної діяльності. При цьому психологічний зміст педагогічної комунікації визначається насамперед відповідним понятійним апаратом. Найбільш поширеним у повсякденному вжитку є термін «спілкування», який відображає загальну інтерпретацію комунікації як базисної основи людської культури, суть якої при цьому визначається як інтенсивне взаємне спілкування людей з використанням інформаційного обміну [2, с. 74].

Більш абстрактним є поняття міждисциплінарного рівня «взаємодія», у межах якого узагальнюються типи та рівні обміну видами діяльності й їх результати. Власне, і термін «спілкування» відображає найбільш значущий вимір взаємодії у вигляді багатопланового процесу її реалізації, що супроводжується процесом встановлення і розвитку міжособистісних контактів як передумови та складової спільної діяльності. І спілкування, і взаємодія вказують на зацікавленість суб'єктів діяльності один в одному, яка продукує зближення та співпрацю.

Що стосується терміну «комунікація», то він характеризує саме психологічний вимір як взаємодії, так і спілкування. Причиною цього слід вважати включеність саме комунікативних взаємодій у будь-які процеси взаємодії та взаємовідносин між людьми. Комунікативний вимір міжсуб'єктних взаємодій є основним психологічним аспектом, який визначає їх успішність. Саме комунікація розкриває особистісний сенс участі суб'єкта у взаємодіях та спілкуванні, є основним чинником визначення його позиції в них, оскільки особистісний сенс такої участі визначається на основі соціальних моделей поведінки та цінностей, проте у вигляді суб'єктивної мотивації, що є безпосередньою основою будь-яких комунікативних актів та комунікативної поведінки загалом [5, с. 15].

Педагогічна комунікація загалом повністю інтегрована в освітньо-соціалізаційні процеси, значною мірою визначаючи їх психолого-особистісний сенс. З одного боку, вона є механізмом неперервності соціального розвитку, забезпечуючи передачу наступним поколінням цінностей та знань. З іншого боку, вона є механізмом інтеграції до суспільного простору кожної людини на основі комунікативних складових процесів соціалізації,

самотворення та особистісного впливу на інших людей і суспільство загалом.

Таким чином, потрібно констатувати, що здатність педагогів до ефективної комунікації на гуманістичних засадах є одним з найбільш важливих психологічних чинників модернізації вітчизняної освіти оновлення школи, і гуманістичної розбудови системи освіти.

В цьому, принциповому для реформування школи, питанні знаходить загостреного виразу актуальна гуманітарна проблема, пов'язана із встановленням паритету впливів суспільства на особистість та останньої на суспільство. Здійснюючи гуманістично спрямовану педагогічну комунікацію, вчитель має змогу реалізувати основні цілі освітніх реформ, пов'язані з особистісною переорієнтацією освітнього процесу, забезпечення освітнього цілепокладання в контексті процесів самоактуалізації особистості, гарантування пріоритетності духовно-моральної складової освітньо-виховних впливів [6, с. 27]. Ефективна педагогічна комунікація орієнтує вчителя та школу загалом на учнів як ціль власної діяльності, забезпечуючи перехід від знанієвої парадигми до особистісної та побудову освітнього процесу на засадах партнерства, творчості та інноваційності.

Дослідження цієї проблеми доцільно здійснювати у межах психологічної готовності вчителя до педагогічної комунікації. Рівень вказаної готовності визначає комунікативний потенціал педагогічної діяльності вчителя, освітнього закладу та всієї системи освіти загалом. Вказана готовність формується та реалізується на кількох рівнях. По-перше, це наявність теоретичної підготовки та розуміння комунікативних процесів в освіті. По-друге, це наявність гуманоцентричної системи цінностей, що ґрунтується на моральних та світоглядних засадах особистісно-орієнтованої педагогіки та психології. По-третє, це володіння ефективними технологіями педагогічної комунікації у межах настанов педагогіки співробітництва.

Загалом протягом 2021–2022 рр. було проведено опитування 280 педагогів, які проходили навчання в ДАНО за освітніми програмами комунікативного спрямування щодо розуміння психологічних аспектів ефективної комунікації в освітньому процесі. В опитуванні взяли участь педагоги та психологи, які навчалися за програмами курсів «Комунікативна компетентність педагога», «Конфліктологічна компетентність педагога», «Попередження агресивної поведінки учнів засобами психологічного впливу», «Навички конструктивної взаємодії та протидія

маніпуляціям у спілкуванні», «Розвиток соціального, емоційного, комунікативного інтелекту як інструментарію соціалізації особистості в інформаційному суспільстві». Слід сказати, що йдеться про курси за вибором слухачів, а тому основний контингент опитаних складали фахівці, які цікавляться психологічними проблемами освітнього спілкування. Тому з достатньою долею вірогідності можна вважати, що до вибірки потрапили педагоги та психологи з достатньо високим рівнем розуміння проблеми та удосконалення власних професійних компетенцій у сфері психології освітньої комунікації.

Гіпотеза ґрунтувалася на тому, що для реалізації комунікативного підходу у власній професійній діяльності у педагогів має бути сформована психологічна готовність до ефективного використання педагогічної комунікації. Відповідно було поставлено завдання визначення основних аспектів даної готовності на основі наявних у науковій літературі її досліджень та структурування. За результатами дослідження мали бути виявлені основні проблеми з формування психологічної готовності вчителів до використання педагогічної комунікації в якості ресурсу інноваційних змін у власній діяльності у контексті системного реформування вітчизняної освіти. Дослідження проводилося у вересні 2021 – лютому 2020 року шляхом дистанційного опитування педагогів, що проходили курси на кафедрі психології у Дніпровській академії неперервної освіти та обробки отриманих даних фахівцями кафедри.

В основі дослідження були три проблеми. По-перше, фіксація розуміння педагогами мети педагогічної комунікації та адекватності цього розуміння наявним науковим підходам. По-друге, визначення ціннісних орієнтацій вчителів як суб'єктів педагогічної комунікації та оцінка їх можливого впливу на ефективність професійної діяльності педагогів. По-третє, аналіз основних технологічних проблем, з якими зустрічаються вчителі у процесі здійснення педагогічної комунікації на робочому місці.

У психологічному сенсі, як справедливо вказує вітчизняна дослідниця О. Лосієвська, саме комунікація визначає смисловий вимір практично усіх форм взаємодії між людьми [3, с. 16], що найбільш чітко проявляється у тих комунікативних актах, які цілеспрямовано спрямовані на їх смислове сприйняття іншими людьми. Домінування саме цього виміру у певній діяльності дає підстави характеризувати останню як комунікативну. Таким чином, метою комунікації є інтеграції

з іншими людьми, забезпечити єдність та цілісність завдяки їй. При цьому найбільше значення має саме духовна єдність з іншими людьми завдяки передачі значущих для суб'єкта ідей, а не просто обмін тією чи іншою інформацією. Психологічна сутність міжособистісної комунікації, таким чином, визначається тими характеристиками (у емпіричному сенсі – індикаторами), які дають можливість виокремити особистісний сенс комунікативних процесів у контексті їхньої спрямованості на інших людей. Педагогам було запропоновано визначити основну цільову характеристику (мету) педагогічної комунікації (можливий лише один вибір) (табл. 1).

Таблиця 1

Основна цільова характеристика (мета) педагогічної комунікації

№ з/п	Назва цільової характеристики (мети)	% вибору
1	Здійснення ефективного інформаційного обміну	24, 7%
2	Ефективна трансляція знань та цінностей	43%
3	Інтеграція на основі обміну особистісно значущими сенсами	13,2%
4	Управління учнівським колективом	12%
5	Формування сприятливого психологічного клімату	7,1%

Як бачимо, переважна більшість вчителів сприймає педагогічну комунікацію переважно у контексті ефективності навчального процесу, мало приділяючи уваги особистісно-ціннісному її виміру. Між тим комунікація є інтегрованим процесом стосовно забезпечення єдності різноманітних аспектів спрямованості намірів її суб'єкта. Найбільше значення має поєднання прагнень забезпечення більшої соціальності завдяки комунікації та при цьому збереження особистісних характеристик й індивідуальності у комунікативному процесі. Ця єдність реалізується через усі складові функціонального імперативу комунікації – інформативну емотивну, фатичну, управлінську та інші.

Педагогічна комунікація у цьому сенсі може розглядатися в якості механізму реалізації педагогічної функції комунікації. Вказана функція дає можливість задовольнити соціально-комунікативні потреби, орієнтуючись на людську здатність здійснювати вибір та трансляцію іншим знань та цінностей з власного чи соціального досвіду. Педагогічна комунікація має розглядатися у контексті освітньо-соціалізаційних процесів як певна

регулююче-організаційна діяльність, що здійснюється за рахунок прилучення людей (підростаючого покоління насамперед) до певних цінностей, певного розуміння подій, узгодження на засадах переконання позицій тощо. При цьому використовуються не методи адміністрування, а психологічного впливу – стимулювання наслідуванню, емпатія, налагодження особистісної взаємодії тощо. Можна згодитися з вітчизняним дослідником С. Мусатовим, що, оскільки педагогічна діяльність є комунікативною, то й педагогічне регулювання, яке спирається на психологічні комунікативні механізми, також є комунікативним (ціннісно-міжособистісним) за своєю природою [7, с. 112].

Слід підкреслити значущість взаємодії соціальних та духовних аспектів педагогічної комунікації. Остання орієнтована на задоволення потреби людини у самоствердженні, визнанні своєї цінності іншими та відповідно створенням передумов для створення можливостей трансляції іншим свого внутрішнього світу. Саме у цьому сенсі педагогічна комунікація забезпечує і трансляцію досвіду, і наступність поколінь. Вона виступає важливим психологічним чинником, який породжує людські цінності та культуру у процесі реалізації у комунікативних взаємодіях людської сутності, мотивів, ціннісного ставлення до себе, світу та інших людей.

Відповідно педагогам було задано запитання стосовно ціннісної основи педагогічної комунікації в сучасному освітньому процесі (можливість одного вибору).

Опитування показує, що основна маса педагогів орієнтується на поширені в суспільстві стереотипизовані орієнтири особистісного підходу в освіті, однак при цьому не розуміє значущості

Таблиця 2

Ціннісна основа ефективної педагогічної комунікації

№ з/п	Назва цінності	% вибору
1	Повага до іншої людини та сприйняття її унікальності	10,8
2	Наукові основи комунікативістики та інформатики	7,4
3	Лідерство	21,6
4	Особистісний саморозвиток, самоактуалізація	21,2
5	Національні традиції та культура	10
6	Педагогіка партнерства	21,8
7	Соціальна проактивність, креативність та інноваційність	6,2

його змістовного наповнення у процесі педагогічної комунікації. Остання є центром інтегрування усіх аспектів діяльності вчителя щодо забезпечення в освітньому процесі взаємодії, спілкування, співпраці і взаєморозуміння усіх його суб'єктів. Ціннісний вимір педагогічної комунікації визначається необхідністю ставлення до інших учасників освітнього процесу як до унікальних особистостей з емпатією та піклуванням щодо їх особистісного розвитку, без чого неможливо здійснити ефективну модернізацію галузі.

Разом з тим набуття вказаних здатностей до ефективної педагогічної комунікації одночасно забезпечує й особистісний та професійний розвиток самого вчителя, допомагаючи йому адаптуватися до реалій сучасного суспільства та освіти. Адже, як показують емпіричні дослідження, зокрема, О.Ковальнової, основні проблеми вітчизняного педагога та вітчизняної школа полягають не стільки в площині знань та методик, скільки у невмінні вибудувати ефективну стратегію взаємодії з учнями, систему довірливих відносин з ними, організувати гнучку та цікаву для учнів систему комунікації і на цій основі – простір педагогічного партнерства в класі [4, с. 129]. У зв'язку з цим педагогам було запропоновано оцінити найбільш складні практичні технологічні проблеми педагогічної комунікації, виходячи з власного досвіду (10 – найбільш значуща, 1 – найменш значуща).

Виходячи з результатів опитування, слід виділити кілька найбільш важливих напрямів максимізації психологічної підготовки вчителів до педагогічної комунікації, які у комплексі визначають успіх їх комунікативної підготовки. По-перше, це становлення такої складової професійно-комунікативної підготовки вчителя, як здатність та мотивація до встановлення педагогічно доцільного рівня контактів з учнями. Саме вказана здатність є

визначальною для формування довірливих у емоційному вимірі та продуктивних у пізнавальному вимірі взаємин у процесі освітньої взаємодії. Від ефективних та взаємно вмотивованих педагогічних контактів вирішальною мірою залежить становлення щирих та креативних взаємовідносин в освітньому середовищі. Виходячи з сучасних психологічних досліджень, зокрема, вітчизняного фахівця М. Прищака, найбільш адекватною для гуманістичної педагогічної комунікації є особистісна модель педагогічного контактування, яка має замінити домінуючу на сьогодні рольову модель [10, с. 116]. Вказана модель має одночасно розглядатися як важливий механізм трансформації усієї системи педагогічної в напрямі максимізації особистісного авторитету вчителя та мінімізації його статусно-рольового (владного) авторитету.

По-друге, це мовно-комунікативна складова освітньо-комунікативної компетентності педагога, яка традиційно займає важливе місце і в наукових дослідженнях, і у підготовці фахівців педагогічного напрямку. Як правило, проблеми тут пов'язані не з комунікаційним тезауросом чи мовною грамотністю, а з об'єктивацією особистості педагога у способі спілкування та організації діалогу. Способи комунікації репрезентують особистісні лексика, стиль спілкування, динаміка засобів комунікації тощо. Велике значення має здатність педагога адаптувати способи комунікації до конкретної ситуації та конкретних комунікаторів. Для удосконалення цього напрямку педагогічної майстерності необхідна цільова мовно-комунікативна підготовка на основі розвитку особистісних особливостей вчителя.

По-третє, це важливі зміни у функціональному імперативі педагогічної діяльності, які пов'язані з акцентуванням її комунікативного виміру. Слід

Таблиця 3

Практичні технологічні проблеми педагогічної комунікації

№ з/п	Проблема практичної педагогічної комунікації	Рівень значущості
1	Проблема вибору форми та інструментарію контактів з учнями	9,2
2	Проблема стилю спілкування та його адаптації до різних ситуацій	9,0
3	Проблема ефективної комунікації у навчально-виховному процесі	8,7
4	Проблеми ефективної комунікації з організаційно-управлінською метою	8,2
5	Проблеми тональності та манери спілкуватися	6,8
6	Проблеми мотивації учнів до ініціативного спілкування	5,8
7	Проблеми самоконтролю у процесі комунікації	4,7
8	Проблеми вибору об'єкта для комунікації	4,0
9	Проблеми логічного структурування комунікаційного процесу	3,3
10	Проблеми емоційно-емпатичного контакту в комунікації	2,4

згодитися з вітчизняною дослідницею Л. Орбан-Лембрик, що в умовах “комунікативного повороту” саме специфіка комунікативного виміру професіоналізму відіграє вирішальну роль в успіху діяльності [9, с. 314], і відповідно звернути увагу на функціональні інновації, пов’язані з педагогічною комунікацією в сучасних умовах. Формування у педагога психологічної готовності до гуманістичної комунікації в освітньому процесі суттєво вирішує проблему трансформації функцій учителя, необхідної для здійснення реформ в умовах реалізації концепції нової української школи. З усього функціонального спектру комунікативно-педагогічної активності сучасного педагога виділимо основні.

Найбільше значення має комунікативна трансформація змісту освітньої діяльності. В умовах інформаційного суспільства традиційна функція вчителя щодо трансляції знань у якості посередника між учнем та культурою відходить на задній план у порівнянні з формуванням інформаційно-медійного, комунікаційного за своєю природою, середовища. Освіта сьогодні – це насамперед комунікація та створення середовища комунікації, а не просто трансляція знань та цінностей. Педагог є організатором саморозвитку особистості в інформаційно-медійному просторі комунікації, і це вимагає від нього нових здатностей та освітніх ролей.

Також принципово змінюється і функція педагога як вихователя та агента соціалізації. Тут також на перше місце виходить функція комунікації, завдяки якій педагог здійснює свого роду навігацію у просторі цінностей, допомагаючи учням здійснити самостійний вибір у ролі фасилітатора. Педагог, як справедливо зазначає вітчизняна дослідниця Ж. Дасюк, не транслює цінності, нав’язуючи їх своїм вихованцям, а допомагає самостійно здійснювати власний розвиток у процесі соціалізації, засвоювати цінності, які сприймаються учнем як власний доробок та власне життєве переконання [1, с. 8].

Управлінська функція педагога в умовах відмови від авторитарних методів здійснення освітнього процесу також набуває переважно комунікаційного характеру. Організація навчального процесу здійснюється ним в якості комунікатора через підтримку сприятливого психологічного клімату для міжсуб’єктної взаємодії, мотивації до конструктивної діяльності та довірливих відносин між учасниками цього процесу на основі визнання індивідуальної самоцінності кожного. Педагогіка партнерства передбачає також не управління вчителем «ззовні», а його інтеграцію на рівноправних засадах в учнівське середовище з використанням для управлінських цілей власного неформального лідерства. Безумовно, такі вимоги до управління у межах комунікативної моделі організації освітнього процесу стимулюють і постійну роботу педагога над власним вдосконаленням як професіонала та суб’єкта взаємодії, що є одним з чинників, що стимулює формування сучасного інноваційного кадрового потенціалу вітчизняної системи освіти.

Висновки. Таким чином, дослідження показує розуміння вчителями значення педагогічної комунікації у їх професійній діяльності та удосконаленні власної професійної майстерності. Разом з тим дослідження виявило низку лакун у психологічній готовності педагогів до ефективної педагогічної комунікації як на рівні теоретичних знань та ціннісних орієнтирів, так і на рівні практичних технологій. Доцільно говорити про необхідність цілеспрямованої психологічної підготовки вітчизняних вчителів до педагогічної комунікації, рівноправного спілкування, творчого співробітництва та конструктивного діалогу з учнями в освітньому процесі. Така підготовка має стати спеціалізованою складовою формування соціально-комунікативної компетентності педагога, орієнтуючись насамперед на гуманістичні характеристики його професійної комунікабельності. Напрямом подальших досліджень має стати розробка концептуальних засад спеціалізованого тренінгу для вчителів з проблематики ефективної педагогічної комунікації.

Список літератури:

1. Дасюк Ж.М. Розвиток комунікативної компетентності вчителя у професійному спілкуванні : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2012. 16 с.
2. Зливков В.Л. Самоідентифікація в педагогічній комунікації. К. : [б. в.], 2005. 144 с.
3. Лосієвська О.Г. Психологічні засади розвитку комунікативних компетенцій професіоналізму майбутнього фахівця гуманітарного профілю : монографія. Київ : Бихун В. Ю. [вид.], 2020. 319 с.
4. Ковальова О. Особливості перспективного розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2018. Вип. 2. С. 128–134.

5. Кудий А.М., Романенко М.І., Братаніч Б.В. Міждисциплінарне розуміння предметності соціального інтелекту. Гілея: науковий вісник. Київ, 2019. Вип. 141(2). С. 14–17.
6. Морушко О.О., Н.О.Химиця. Гуманізація інформаційного обміну. Львів : Тріада Плюс, 2017. 171 с.
7. Мусатов С.О. Особистість: комунікативно-психологічна концепція: методологічні проблеми персонології : [монографія]. Київ ; Борислав ; Дрогобич : Трек, 2015. 170 с.
8. Мусатов С.О. Психологія педагогічної комунікації: теоретико-методологічний аналіз: монографія. К. ; Рівне : Ліста-М, 2003. 175 с.
9. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації: монографія. Чернівці : Книги-XXI, 2009. 527 с.
10. Прищак М.Д. Теоретико-методологічні основи педагогічної комунікації. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2010. № 12. С. 114–118.

Galtseva T.O., Bratanich B.V. PSYCHOLOGICAL READINESS OF TEACHERS FOR COMMUNICATION ON THE BASIS OF HUMANISTIC VALUES

The article analyzes the psychological ability of the teacher to communicate as the basis through which educational and socialization processes are possible, such as education, self-development, borrowing and formation of individual meaningful life priorities and patterns of behavior and more. For the teacher as an agent of socialization, both theoretical knowledge and practical skills on the psychological foundations of effective communication are extremely important, given the predominantly communicative nature of their professional activities. The communicative dimension of intersubjective interactions is the main psychological aspect that determines their success. The ability of teachers to effectively communicate on a humanistic basis is one of the most important psychological factors in the modernization of national education, school renewal, and humanistic development of the education system. Research of this problem should be carried out within the psychological readiness of the teacher for pedagogical communication. The level of this readiness determines the communicative potential of the pedagogical activity of the teacher, the educational institution and the entire education system in general. This readiness is formed and implemented at several levels: the presence of theoretical training and understanding of communicative processes in education, commitment to humanocentric value system, possession of effective technologies of pedagogical communication within the guidelines of pedagogy of cooperation. Based on empirical research, teachers' understanding of pedagogical communication and the adequacy of this understanding to existing scientific approaches was identified, teachers' value orientations as subjects of pedagogical communication were determined and their possible impact on teachers' professional activity was assessed. the process of pedagogical communication in the workplace. The study revealed a number of gaps in the psychological readiness of teachers for effective pedagogical communication both at the level of theoretical knowledge and values, and at the level of practical technologies. It is advisable to talk about the need for purposeful psychological training of domestic teachers for pedagogical communication. Such training should become a specialized component of the formation of social and communicative competence of the teacher, focusing primarily on the humanistic characteristics of his professional sociability.

Key words: pedagogical psychology, pedagogical communication, social-communicative competence, psychological readiness, humanistic communication.